

ТЕЗИСИ

на

МОДЕЛ

на общообразователно училище като център на възпитателен,
учебен, стопански и клубен комплекс

април 1990 г.

СОФИЯ

Настоящата разработка е тезисен модел на просветна институция от комплексен тип, чието действие е насочено към осигуряване на социализацията на децата и юношите. Това е комплекс не само от дейности, но и от институции, обединени или асоциирани помежду си.

Дейността на Комплекса обхваща деца и юноши от предучилищна възраст. Интегрираните в състава му детски ясли и детски градини създават условия за равна диагностика и развитие на детето. Изграждат се форми за изправяращо обучение на децата на предучилищна възраст и развитието на техните заложби — занимални и забавачки.

Централна и основна институция в Комплекса е училището. То е тристепенно — с начален, среден и горен курс. На преден план в работата с учениците са изведени технологиите, насочени към създаване у децата и юношите на комуникативна култура, на умения и стил на общуване, на хуманна ценностна ориентация и умения да се уважава и отстоява гражданското достойнство на личността, на субектна и съубектна инициатива и конструктивна творческа нагласа. Тези технологии, наричани възпитателни, се развиват приоритетно и за да компенсират стихийността на досегашната възпитателна практика. Те проникват във всички институции на комплекса, като възлови за тяхното развитие са училището и психолого-педагогическия център. Учебните технологии в училището са съобразени със законите на възприемането и на груповата динамика. Учебното съдържание се основава на принципите на беззовите и изброяемите компоненти. Възможности за диференцирано и индивидуализирано обучение се осигуряват както чрез съчетаване на родова и задочна форма на обучение, така и чрез допълващите училището обучаващи институции — занимални, забавачки, школи, курсове и др.

Важен елемент на Комплекса е институцията от клубен тип — клубен комплекс, ваканционен комплекс, читалище или друга форма. Любителските обединения по интереси са ефективна форма на развитие на конструктивна творческа инициатива и самодейност на децата и юношите съвместно с техните родители.

Системата от стопански дейности, която има за цел съвременното култивиране на нагласата за трудова и стопанска саминициатива, формирането на стопанска култура, се осъществява чрез кооперации, фирми и други форми на стопанска дейност.

Комплексът може да включи или интегрира и други просветни институции — детски дом, интернат и др. Самият комплекс като цяло се интегрира на договорна основа с висши учебни заведения, културни и научни институти, стопански организации. Особено внимание се обръща на взаимодействието със семейството.

Реализацията на модела може да започне от всяко едно звено на Комплекса с постепенно развитие на останалите. Главното условие за изграждането на Комплекса е работата на педагогически екип, обединен от обща педагогическа постановка, в условията на саморазвиващ се експеримент, със съдействието на научни консултанти — специалисти в основните направления на експериментална дейност. Ефективността на организационната, финансовата, учебната и кадрова самостоятелност на Комплекса и някои негови звена се гарантира от организационния механизъм, който осигурява компетентността и определя конкретните права и отговорности на всеки член на колектива.

ВЪЗПИТАТЕЛНА ТЕХНОЛОГИЯ

Пълноценната социализация предпоставя висока информационна, организационна и комуникативна култура. Овлаждането на основни умения в тези сфери изисква информационно наситена, комуникативна среда с максимален брой полета за самоинициативен избор на дейност. Такава среда се създава в приемелската разновъзрастова комуникативна общност (7 — 15 души, съгласно законите на груповата динамика). В такава общност се създават и условия за приемственост.

за овладяването на уменията и уменията за общуване, както и на техните форми. Работата, организационната и информационна техника. Всяка РВО работи не само за развитието на уменията — учениците от 4ти до най-горния клас на училището, но и за децата от началния курс на училището и от детските градини на Комплекса, които постепенно и естествено се приближават към дейността. В дейността на РВО участвуват също така учители от други училища и студенти, живущи в квартала, родители и др. По такъв начин РВО стават средство за отгарагането на училищата към жилищния квартал, за превръщането му в интегриращ социално-педагогически фактор. Някои РВО приемат или се сливат с клубни или стопански обединения.

Педагогическото съдействие на тези общности се осъществява от педагози-консултанти (възпитатели) — щатни, хонорувани, на обществени начала. Щатните педагози-консултанти са специалисти в областта на възпитателната работа, психолози. Хонорувани и обществени педагози-консултанти могат да бъдат и учители, и други специалисти в Комплекса, както и родители, студенти, ученици от горните класове, овладели в необходимата степен техниката на коучинга и социално-психологическия тренинг и методиката на колективната творческа дейност. Педагози-консултанти се упълномощават от Педагогическия съвет като се отчита мнението на участниците в РВО.

РВО осигуряват развитието на мотивация и възможности за реално участие на децата и юношите в общокултурен минимум от стопански, културни, спортно-туристически и други дейности. Чрез и в РВО става проучването на интересите и потребностите на децата и юношите, насочването им към различни клубни и стопански дейности и подпомагането им за включване в тях.

РВО са основните организационни единици, чрез които учениците вземат участие в самоуправлението на Комплекса: стават инициатори, преки организатори и участници в различните инициативи; осъществяват дежурство и самообслужване на базата, избират представителен съвет на пълномощниците, Училищния съвет и другите органи на Комплекса.

РВО подпомага самооценката и самоанализа, както и решаването на конфликтни и проблемни ситуации от всекидневното на всеки един от нейните участници.

РВО не са и не могат да бъдат структурни единици на някаква обществена организация. Обществените организации с неполитически характер могат да създават в училището и междинните с него институции свои организационни структури, като поемат отговорността за тяхната дейност. Пълномощниците, работещи с учениците се от името на тези организации, следва да имат педагогическа нагласа и култура.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ И УЧЕБНА ТЕХНОЛОГИЯ

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание се състои от базови и избираеми компоненти.

Базовите компоненти на учебното съдържание представляват комплекс от общокултурни знания и умения, необходими за всеки човек за самостоятелна дейност в живота. Тези компоненти се формират от материал, подбран на основата на следните принципи:

- методологическа значимост в системата на човешкото познание;
 - общочовешка ценност;
 - разкриване на единството и взаимовръзките между отделните науки, области на знанията, процеси и явления;
 - практическа значимост за ученика;
 - възрастова съобразеност;
 - модулност;
- както и на основата на приетите сега Принципи за научност и достоверност, системност и целност и др.

Базовото учебно съдържание се формулира във вид на списък на учебни теми, задачи, умения за овладяване на учебния максимум. Базовото учебно съдържание се лява основа за всички учебни програми. Всеки преподавател е длъжен да го включи в своя курс, като прецени най-важния начин на групиране на темите, тяхната последователност. Същевременно той има право да включи в курса и избрани от него компоненти, които той смята за необходими, като базовото съдържание съставлява не по-малко от 1/3 от целия материал. По този начин се съставят програмите по всички задължителни учебни дисциплини. Програмите на факултативните курсове нямат базов компонент, те се съставят от преподавателите на базата на собствените им предпочитания и желанията на учениците.

Учебният план се съставя на основата на следните принципи:

1. Принципи на равномерното натояване на мозъчните полукълба, които се изразява в равен брой часове по дисциплини от вербално-знаковия и образно-емоционалния и физическия тип и съвместното им редунане.
2. Принципи на общокултурната значимост, които се изразява в приоритета на дисциплини като техника на общуването и личната работа, правна култура, бигова култура, литературно-стилова култура, психо-физическа култура пред дисциплините с теоретико-научен характер.
3. Принципи на интензивност и оптимизиране на информацията, които се проявява в откъсване от седмично разписание на учебните занятия и организирането на обучението по различните учебни дисциплини в блок-часове (2, 3, 4 x 45 мин.) и интензивни (седмични, месечни, семестрални) дни.
4. Принципи на интеграцията, които се реализират в провеждането на паралелни интеграционни курсове:

а) материалът по една учебна дисциплина, който включва разнородно учебно съдържание, се структурира в няколко курса, изучавани паралелно;

б) материалът от различни учебни дисциплини, които има една и съща обект или център, се структурира в паралелни курсове.

б. Принципи на комуникативност, които се отнасят до учебната технология, но се отразява върху учебния план чрез изясняването за структуриране на материала и организирането на съвместен учебен процес в лекционни и семинарни занятия.

УЧЕБНА ТЕХНОЛОГИЯ

Редовното обучение в среден и горен курс се организира в групи и потоци, като групите са със състав до 15 души, потоците включват до 6 групи. В потоците се провеждат лекционните занятия, като темите на лекционните изложения могат да се разпределят между преподавателите или да се практикуват алтернативни лекции по един и същи дисциплини и теми. Семинарните занятия се водят в групи, задължително в блок-часове. Групите не са постоянни учебни единици, съставят им е решаване по различните учебни дисциплини, тъй като те се формират на основата на избор от учениците на определен преподавател и методика или решаване на дълбока. Съотношението на лекционните и семинарните занятия е 1:2.

Блокът часове е качествено различен от урока форма на обучение. Във всеки блок се включва аналитична част, продуктивна дейност на учениците по групи и индивидуално, самопроверка и проверка на степента и динамиката на овладяване на знанията чрез тестове и с използване и на технически средства на обучение. Оценяването на резултатите с преподавателно, а не количествено, на базата на кумулативни тестове по всеки раздел, като и края на всеки ден след обучение по дадена дисциплина за всеки ученик се изготвя колективна, кои раздели е оценявал. За преминаването в по-горен клас по всяка дисциплина се изяснява оценяването на определените раздели (базовите компоненти и част от изброяването по предмет на учителя). Учениците, които не успяват да овладят този минимум, повтарят изучаваните дисциплините,

по които не са показали необходимите резултати. Това не пречи по някоя дисциплина те да изпреварват воя випуск и да се обучават ускорено. Обучението по индивидуален план, както и задочното обучение, се въвеждат наравно с редовното обучение.

В началния курс обучението се организира в паралелки със състав до 20 души. Уроците в първи клас се провеждат в 15-минутни периоди с контрастна смяна на дейностите. Във втори и трети клас уроците са 35-минутни. Блок-часовете не се прилагат, но се въвеждат интензивни те щили, интегрираните курсове и часове.

Във всички степени на обучение се осъществява извесно обучение на базата на музеи, библиотеки, изложбени зали, научни и културни институти и др., с прилагането на съответните специалности, както и обучение сред природата.

За максимална индивидуализация на учебния процес се изгражда мрежа от интерактивно избирани и факултативни дисциплини, част от които се структурират в целостни курсове на комуникативен принцип. Тези занятия се осъществяват в разнотърестови групи. За комплексира не на пропуснат материал и възстановяване интереса към обучението работят заниманията (за по-малките ученици) и групите за възвръщане. По желание на родителите за занимания с дисциплини, които не могат да се включат в учебните програми, се организират забавачки (за по-малките) и школи и курсове (за среден и горен курс). Тези форми се самоиздържат.

СИСТЕМА КЛУБНИ ДЕЙНОСТИ

Системата клубна дейност има за цел да осигури комплексни условия за всекидневен културен отдих, спортни и игрови занимания, приятелско общуване и любителско творчество на учениците и младите хора от жилищния район. За нейното осигуряване се изгражда специална клубна институция — клубен комплекс, читалище и др.

— осигуряване на условия за всекидневно неформално общуване, свързано с творческите интереси;

— осъществяване на гъвкава проблемно-тематична структура на любителските творчески групи на основата на реалните потребности и интереси в свободното време и тяхното развитие, към преодоляване на жанровата и отрасловата ограниченост на клубните форми;

— предоставяне на комплексни условия за системни любителски творчески занимания;

— постигане на единство на разнородното и творческото начало, на художественото и психо-физическото индивидуално и колективно самоуправляване и самоуправляване;

— осъществяване на единство на професионалното и любителското творчество, на съвместна дейност на любители и професионалисти в клубните обединения;

— създаване и експериментирание на нови клубни форми, утвърждаващи творческата и колективистична нагласа у младите хора и здравословния начин на живот.

Клубна дейност се осъществява в следните постоянни форми:

1. Творчески обединения по интереса — детски и младежки клубни обединения, които се изграждат на основата на неформални творчески интереси. В тези общности непосредствено се удовлетворява потребността от общуване и творчески занимания, съответстващи на увлечеността на децата и юношите; същевременно върховите резултати от дейността и творческите обединения се включват в публичните прояви.

2. Школи, курсове, кръжоци — организират се за начално овладяване на различни знания и творчески умения. Същевременно тук още в началния етап пред участващите се поставят задачи, прикати на творческите обединения, утвърждава се творческата самонапълнява на участващите. Част от курсовете, школите и кръжоците представляват първа степен на творческите зрелища.

педагози, ученици и родители — Събрания и Съвети на Комплекса и отделните звена. Тези органи се формират от упълномощени представители на съответните първични организационни единици, имат определен мандат и период на събиране. Решенията се вземат при условията на демократично единство. Контролът върху изпълнението им се осъществява чрез системен самоотчет на упълномощените пред упълномощилите ги. Информациите, необходими за осигуряване на гражданската компетентност се предоставя на всеобщ достъп.

Органите, изискващи професионална компетентност, са собствено педагогическите органи. Такива са Педагогическият съвет, който включва всички педагози-консултанти на разновъзрастови общности и Методическият съвет, включващ щатни и асоциирани преподаватели. Първият осигурява педагогизирането на средата на развитието на разновъзрастовите общности, а вторият организира работата на методическите лаборатории и осъществява експертни методически функции. Ефективната работа на тези органи е възможна само в условията на технологично единство и единдействие, на очертани полета на възможни решения. Вместо колективното вземане на решенията, некоректно при разглеждането на педагогически проблеми във всяка форма (демократически централизъм, демократическо единство, консенсус) се прилага механизъмът на консилиума (поставящият проблема изслушва мненията и предложенията на всички колеги, но сам взема решението, като посма лична отговорност за него).

Особено място в структурата на управлението и самоуправлението заемат органите, които до голяма степен съчетават гражданската и професионалната компетентност — Клубният съвет и Стопанският съвет. Клубните и стопански дейности предполагат в много по-голяма степен съвместна инициатива и творчество на методисти (специалисти) и ученици, отколкото обучението (при клубните дейности това са творческите интереси, при стопанските — материалната заинтересованост). Затова при тези дейности методистите (специалистите) и учениците равнопоставено участвуват както в пряката работа, така и в нейното планиране, организиране и осигуряване.

Гаранти за гражданската и професионалната компетентност на съответните органи се явяват ръководният екип на Комплекса и ръководните екипи на отделните звена. Те разработват общата концепция и стратегия и със съдействието на педагогическия колектив на Комплекса проектират педагогическите технологии, които без авторитарен натиск и манипулиране съдействуват за осъществяване на гражданската и професионално-педагогическа компетентност. Ръководствата се избират при сформирването на съответните звена; смислата им става при гласуване вот на недоверие от страна на колектива и е цялостна поради експресиивния характер на ръководството.

В системата на управление и самоуправление се формират и специфични органи на учениците и на родителите. Ученическите органи се изграждат на базата на учебните единици и разновъзрастовите общности за координиране и осигуряване на учебната самостоятелна и самостоятелна дейност.

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКА ДЕЙНОСТ И СДРУЖЕНИЯ ЗА ИНФОРМАЦИОННО, ПСИХОЛОГИЧЕСКО И ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

На всички педагози на Комплекса се осигурява възможност за научно-методическа дейност. Тя се осъществява индивидуално, по методическия лаборатория или в проблемни колективи. Определените на темите на разработките става по лична или групова инициатива, чрез възлагане на Методическия съвет или по договор с друга институция, която става спонсор и потребител на разработката. За всяка тема Методическият съвет осигурява научен консултант. Създава се система за публикация на резултатите, за участие в регионални, национални, международни семинари, школи, курсове, четения. Насърчава се включването в квалификационни курсове, задочните и свободни аспирантури; практикуват се творчески отпуски.

Управленческата информационна дейност в Комплекса се осъществява от информационна служба. Към нея се създава диспечерско звено „Координация“, което съставя разписанието на учебните занятия, организира в сročни цикли. В разписанието се предвижда време и за възпитателна, клубна, стопанска, управленческа, научно-методическа дейност. Диспечерската служба осигурява възможности за оптимално планиране на наговаряването на училищата и извънучилищната база, за стъпаловидно разпределение във времето на екскурзиите, лагерите, ваканциите и др. Чрез локална компютърна мрежа се осигурява пряк достъп на потребителите до необходимата им информация с изключение на тази с регламентиран ограничен достъп.

В Комплекса се изгражда библиотечно звено (информационна банка), интегрирано с националната и международната библиотечна мрежа. Информационната банка съхранява материал на различни носители (книги, аудиозаписи, видеозаписи) и обслужва педагозите, учениците и техните родители, извършва платени информационни услуги.

Изгражда се и психолого-педагогическа служба с телефон на доверие. Задачи на службата са осъществяване на възрастта и текуща диагностика на психо-физическото и интелектуално развитие на отделните ученици и ученически общности; съдействие за адаптацията на децата и юношите в различните звена на Комплекса, психолого-педагогическа консултация за ученици, педагози и родители; работа с изоставящи деца, деца с психологически особености и проблеми, надарени деца; професионално ориентиране. Психолого-педагогическата служба организира и провежда курсове на комуникативен и професионално-педагогически тренинг, занятия с учениците по проблемите на сексуалното възпитание, семейния живот и др.

В Комплекса се изгражда здравен център, интегриран с районната поликлиника. Той осъществява системно наблюдение върху здравословното състояние на учениците и педагозите, хрижи се за профилактика и навременното лечение, следи за спазването на хигиенните изисквания в различните помещения и при различните дейности.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ КАДРИ

Всички педагогически кадри следва да имат нагласата и да притежават необходимите качества за участие във всяка една от основните сфери на възпитателно-учебната работа: възпитателна, учебна, управленческа, клубна, стопанска, научно-методическа. Гарантирано в това отношение трябва да бъде двупосочното единство на педагогическата педагогическа дейност и педагогическия анализ и проектиране.

Приобщаването на всеки педагог към педагогическия екип става чрез постепенното му ангажиране в различни форми и звена на Комплекса, с което практически се установява неговата педагогическа компетентност, нагласата му за творчество, за личностно и професионално самоуправляване, за развитие на самоуправлението, за експресиивна работа и колективност във взаимноотношенията, за уважение към учениците и равнопоставено обслушване с тях. Системата на асоциираните педагози осигурява както ефективен кадрови подбор, така и необходимото средоточаване на значим педагогически потенциал. Тя позволява на договорна основа да привличат за целево участие творчески проявени педагози от столицата и страната за провеждане на интензивни учебни цикли или методически занятия, за работа с определени учебни групи и пр.

Системата за стимулиране на педагогическите кадри отчита конкретната норма на обществено начало и съответно разширява възможностите за творческа самореализация.

Трудовото възнаграждение на педагога е общ резултат от конкретното му участие във всяка една от основните сфери на възпитателно-учебната работа. За вселко направление трудовото възнаграждение се определя в съответствие с действащите нормативни документи: — Учебният норматив се изчислява в учебно-часове;

— Възпитателната работа на педагозите-консултанти до разработването и утвърждаването на конкретни нормативи се заплаща по